

Sokkoky we onuň gazallary

Category: Goşgular, Kitapcy
написано kitapcy | 22 январа, 2025
Sokkoky we onuň gazallary

SOKKOKY

Sokkoky çagataýça eser döreden beýik şahyrlaryň biridir. Onuň ýaşan ýeri, doglan wagty barada maglumat galmandyr. Onuň kasydalary timuridly hökümdarlaryndan bolan Halyl Soltan bilen (1405- 14 09) Ulugbege, (1447-1449) we beýik döwlet adamsy wezir Arslan Hoja-Tarhana bagyşlanandygyndan çen tutsaň, onuň XIV asyryň birinji XV asyryň ikinji ýarymynda ýaşap geçendigini aýtmak bolar.

Alyşir Nowaýynyň „Mejalisi-Nefasy“atly işiniň ikinji mejlisinde ýazmagyna görä, Sokkoky Mawerennahrden bolup, onuň sygyrlary Samarkanda uly şöhrat getiripdir.

Ol timuridleriň köşk şahyry derejesine çenli ösüpdür.

Sokkokiniň durmuşy, ykbaly barada maglumatyň ýoklugy ýaly, onuň bu dünýäden gaýdan wagty barada hem maglumat galmandyr. Sokkoky „Ulugbek baradaky öwgütler „ atly kasydasynda Ulugbekiň beýik şa bolmak bilen, halkyna hakyky hossar bolandygyny, onuň howandarlygynda halkynyň bagtly we arkaýyn ýaşandygyny beýan edýär.

“Ulugbek barada öwgülerden parçalar ” atly 34 bentden ybarat kasydasyny we “Arslan hoja Tarhana” bagyşlanan kasydalaryny mysal getirmek bolar.

Ýeri gelende, Arslan hoja tarhanyň Ulugbekiň uly emirleriniň biri bolup, halka eden sahatly işleri üçin şa tarapyndan oňa “Azat şanyň buýruklaryndan gadagan etmelerinden azat “ dien at berlen emir bolupdyr.

► SOKKOKINIŇ KASYDALARYNDAN

Jahandan gitdi teşwüş, megerem, ol aman geldi,

Halaýyk, hoş boluň bu gün, yzbassyr, ýaldyran geldi.

Paý aldy bu ulus barca, onuň dek jan bar, ýa ýok,
Bihamdullah, peýda içre ol paýara jan geldi.

Bu towkyp geçdi- sürmesi tapylmaz indi berseň jan,
Göz bilen görseň, Hak syran- Kimlere hoş reýgon geldi.

Älem dek begleriň başy, gamda bolup galsa,
Kim olara tekýe kylar, bu gutly astan geldi.

Jahandan Arzaman gidip, ýok boldy tamam jyns,
Kim ol tagtyny göterip, Süleýmany zaman geldi.

Gutaryp tagtyň gadyry, özün göge taşlady,
Adalat begi ýaşyl boldy, Ol Nowşirwan geldi.

Raýat – goýundy, soltan oňa çopanda- böri,
Böri gaçyp, goýun dyndy, ol Musa gek çopan geldi.

Şol günden soň, kân dyndy raýatlar beladan,
Ulus hakda, müň dürli, azapçyl, mähriban geldi.

Köňüller boldy hoş-röwşen, görripler galmady bir zerre,
Hossarsyzlyk haly gidip, hurşydy zaman geldi.

Buýsanyň hysraw illeri, Beýik soltan Ulugbek kim?
Jahangir Şahruh beg dek, şahy Hysraw nyşan geldi...

* * *

Seçipdir zülpüni ýüze, onuň ähtine ýok zulum,
Olaryň gözünde galan, meger türk elleri ýagma.

Rubably ud yşkynda meger nagraalar döker,
Ýük erse, ýük bolar, bu dünýä döküban uly nagara.

Jahandan nâhak aýş geçdi, Dünýä agyr ýük, meger dem-dem.
Sarohy sokudyn kylar, nâhak gan dökdi diýp dama.

Pelegiň zarbyna bagtyny lukma eýleýip, kylyban zam,

Şahyn şaha pelek kimdir, seniň deý nşa döwründe.

Munuň dek köp jepa kylan, munuň dek hassa jana,
Jahangir Şahruh beg dek, şahy hysraw nyşan geldi...

Sokkonynyň “ Arslan hoja tarhana bagyşlanan kasydalardan parçalar” atly 34 bentden ybarat kasydasynda bolsa Beýik hökümdar Ulugbekiň uly emirlerinden bolan Arslan Hojanyň döwlet, il meselesinde beýik şanyň sag eli bolup halka howandarlyk edendigi beýan edilip:

Elde Musa hasasy, görkezip naýzany,
Açyp manysyn içinde-de aždarda,

Ýene bu mujyza görkezen, meniň zehinim,
Şygyrda syhp aýdardy, görkezip , ýaman baýzo.

Sypaty içre akyl, düzdi merwerid,
Jahan içinde onuň ýok her birinr baha.

Müň asyry ber sen ol zamandan bu maňa,
Dagy, bir ikinji ýatsa, we aýtsa bu suara.

Meniň bu zerre didarym, eräp galdy mähriňden,
Jahanda söz kibi gadry tapdy a:ara...”

– diýip ýazypdyr.

Biz bu beýik şahyryň birnäçe kasydasyňy hödürlemegi makul bildik.

► Arslan hoja tarhana bagyşlanan
kasydalardan parçalar

Elde Musa hasasy, görkezip naýzany,
Açyp manysyn içinde-de aždarda,

Ýene bu mujyza görkezen, meniň zehinim,

Şygyrda syhp aýdardy, görkezip , ýaman baýzo.

Sypaty içre akyl, düzdi merwerid,
Jahan içinde onuň ýok her birinr baha.

Müň asyry ber sen ol zamandan bu maňa,
Dagy, bir ikinji ýatsa, we aýtsa bu suara.

Meniň bu zerre didarym, eräp galdy mähriňden,
Jahanda söz kibi gadry tapdy a:ara.

Galamynda kylar erdi, onuň şeker labyzy,
Dilio many beýan etse, totudyr göýä.

Eý pelek çarh urgul, ykbal oldy ýüzüň dek nikap,
Çyn bagt ganymyndan baş göterdi afytap.

Ol gündogar burçunda dogdy bir Humaýun ahtary,
Kim ýurdy nury birle, hany barça şabab.

Ýok latofat, gülşeninden gunça bulgury gül-e,
Gül çemeni içre onuň ýylgymasy boldy gülap.

Soltanat bostany içre, egmiş didaryn serwi pudagy,
Saýasy bolmuş jahan, osaýyş kylmaň şitow.

Siz , görüň haý-haý diýere, bolar ol bir şergab,
Bu welaýatdan şatlandy, halky älem barçasy.

Hossa, Türküstan eli, toby bir mäliki zukaw,
Hak ony döwlet birle, bakyýa peýanda tutup.

Görmesin bu hanada, döwrüň pelegiň ynkylab,
Dembe-dem saýraşarlar Sokkony şygryndan gazal,

Hoş ukuly çeker tozun, ikinip dürri hoş-ow.
Kim ýurdy nury birle, hany barça şabab.

Hut, garaz, gitdi melamat, kylsa mahtumy jahan,

Osifi jam astyny Jamy roý-u komýow.

Men iýikde guldurn men, zyýafatlayň köňli dek,
Sypasňyz işikleriň halyna boldy sogap.

Taýýarlan: Öwezduurdy NEPESOW,
filologiýa ylymlarynyň doktory.

Goşgular